

Maaparandusseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnou seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse maaparandusseadust (edaspidi ka *MaaParS*) ja riigivaraseadust.

Muudatused on tingitud järgmistest maaparandusseadusest või riigivaraseadusest tulenevatest probleemidest:

- maaparanduse alal tegutsevad vastutavad spetsialistid ei saa 2026. aastal tegevust jätkata, kuna puudub võimalus täita täienduskoolituse nõuet;
- paljud vanad kuivendussüsteemid jäävad maaparandussüsteemide registrisse (edaspidi ka *register*) kandmata kuluka ja keeruka loamenetluse tõttu;
- põllumajanduslikul otstarbel kasutatava maatulundusmaa sihtotstarbega riigimaa kasutusse andmise ja võõrandamise protsessid venivad liigse nõusolekumenetluse tõttu.

Eelnõu eesmärk on vähendada isikute halduskoormust ja muuta regulatsioonid paindlikumaks. Eelnõuga maaparandusseaduses tehtavad muudatused kaotavad täienduskoolituse nõude ja lihtsustavad vanade maaparandussüsteemide registrisse kandmist ning riigivaraseaduses tehtavad muudatused lihtsustavad põllumajanduslikul otstarbel kasutatava maatulundusmaa sihtotstarbega riigimaa kasutusse andmist ja võõrandamist. Kõik muudatused vähendavad isikute halduskoormust.

1.2 Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna nõunikud Merly Kiisler (625 6241, merly.kiisler@agri.ee) ja Helve Hunt (625 6511, helve.hunt@agri.ee) ning sama osakonna valdkonna juht Reena Osolin (625 6287, reena.osolin@agri.ee). Riigivaraseaduse §-s 105 tehtavate muudatuste osa on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna nõunik Eike Pärnamägi (5343 7818, eike.parnamagi@mkkm.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Keeleliselt on eelnõu toimetanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (5698 3427, leeni.kohal@agri.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõule ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust, sest tegemist on kiireloomulise eelnõuga, mis tuleneb vajadusest võimaldada enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteemide registrisse kandmist ka pärast 2026. aasta 1. jaanuari, mis on kehtivas õiguses sätestatud

tähtpäevaks. Registrisse kandmise avalduste rohkuse tõttu ei ole tähtpäevast kinnipidamine praktikas võimalik. Samuti on registrisse kandmata palju metsamaal asuvaid maaparandussüsteeme, mille registrisse kandmiseks ei ole avaldust esitatud. Seetõttu on vältimatu kiire õigusmuudatus, et vältida maaomanike põhjendamatut halduskoormust.

Eelnõu on seotud Eesti Reformierakonna ja Erakonna Eesti 200 valitsusliidu aluslepingu punktiga 224: Ettevõtluse kasvuks vähendame halduskoormust ning lihtsustame teenuseid ja regulatsioone. Eelnõu panustab tegevuspõhise riigieelarve programmi „Maa- ja ruumiprogramm 2025–2028“ tegevusse 6.5 „Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine“ ning arengukava „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ tegevussuuna 4 „Kvaliteetsed sisendid põllumajanduses“ eesmärgi täitmisesse.

Eelnõuga muudetakse järgmisi seaduste redaktsioone:

- 1) maaparandusseadus (RT I, 30.12.2024, 12);
- 2) riigivaraseadus (RT I, 30.12.2024, 16).

Seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõus sätestatud muudatused tehakse eelkõige eesmärgiga:

- 1) vähendada isikute halduskoormust;
- 2) vähendada riigiasutuse töökoormust ja lihtsustada asjaajamist;
- 3) kajastada maaparandussüsteemide registris kasutusel olevaid maaparandussüsteeme;
- 4) võimaldada maaparanduse alal tegutseval vastutaval spetsialistil jätkata tegutsemist vastutava spetsialistina ka pärast 2025. aastat.

2.1 Vastutava spetsialisti täienduskoolitusel osalemise nõudest loobumine

Kehtiva regulatsiooni kohaselt peab vastutava spetsialistina, v.a maaparandusehituse alal, tegutsemiseks olema täidetud kolm nõuet: vastutaval spetsialistil peab olema erialane kõrgharidus ja vähemalt kolmeaastane töökogemus asjaomasel alal ning ta peab iga viie aasta järel läbima Maa- ja Ruumiameti (edaspidi *MaRu*) heakskiidetud õppekava alusel täienduskoolitusasutuses täiskasvanute koolituse seaduse ja MaaParS-i alusel kehtestatud õigusakti nõuete kohase täienduskoolituse. Maaparandusehituse alal vastutava spetsialistina tegutsemiseks peab olema täidetud kaks nõuet: vastutaval spetsialistil peab olema erialane keskeri- või kutsekeskharidus või sellele vastav kvalifikatsioon ja vähemalt kolmeaastane töökogemus maaparandusehituse alal. Maaparandusehituse alal töötavale vastutavale spetsialistile täienduskoolituse nõuet kehtestatud ei ole.

Kehtivas MaaParS-is kehtestati vastutavale spetsialistile täienduskoolituse nõue eesmärgiga suurendada tema asjatundlikkust ja parandada kutsequalifikatsiooni, mis kokkuvõttes pidi vastutava spetsialisti juhendamisel aitama parandada rajatavate või rekonstrueeritavate maaparandussüsteemide kvaliteeti. Vastutavad spetsialistid pidid läbima täienduskoolituse iga viie aasta järel alates MaaParSi jõustumisest 01.01.2019.

MaaParS-i rakendamisel selgusid paraku täienduskoolitust puudutavad kitsaskohad. Olulisim probleem tõusetus selles, et täienduskoolitust korraldama pidavad asutused ei ole olnud huvitatud maaparandusala täienduskoolituste korraldamisest. Koolitusi on korraldanud vaid Eesti Maaülikooli Avatud Ülikool. Toimunud on vaid üks koolituste tsükel. Seetõttu ei saa eeldada, et kõikidel vastutava spetsialistina tegutsemisest huvitatud isikutel on olnud võimalik

nendel täienduskoolitusel osaleda. Kehtiva MaaParS-i kohaselt ei saa vastutav spetsialist, kes kõikidel vajalikel koolitustel ei ole osalenud, jätkata vastutava spetsialistina tegutsemist.

MaaParS-i alusel kehtestatud maaeluministri 19. septembri 2018. a määrusega nr 56 „Maaparanduse uurimistöö, maaparandussüsteemi projekteerimise, maaparanduse omanikujärelevalve ja maaparanduse ekspertiisi ala vastutava spetsialisti täienduskoolituse nõuded“ sätestati vastutava spetsialisti täienduskoolituse nõuded, kuid need ei ole täitnud oma eesmärki. Kõnealune nõue käsitleda täienduskoolitusel kõiki nimetatud määruses kajastatud teemasid võib ka pigem takistada päevakajalistele ja ajas vajalikele teemadele keskendumist, nagu näiteks keskkonnakaitserajatiste kavandamine. Nõue, et koolitusi peaks korraldama vaid täienduskoolitusasutus, on olnud pigem kitsendavaks teguriks, sest vajalikke koolitusi on korraldanud ja korraldavad ka riigiasutused oma pädevusvaldkonnas, näiteks MaRu, maaparandust puudutavate uuringute ja juhendmaterjalide koostajad, erinevate toetuste taotlejad ja menetlejad toetustega finantseeritavate tegevuste tulemuste tutvustamiseks, ehitusmaterjalide tootjad ja tarnijad ehitustoodete tutvustamiseks ning seltsid ja ühingud (Eesti Maaparandajate Selts ja Eesti Veeinseneride Liit) päevakajaliste teemade tutvustamiseks.

Eelnõuga loobutakse vastutavale spetsialistile seatud täienduskoolituse nõudest. Muudatusega väheneb isikute halduskoormus.

2.2 Enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud sellisele maaparandussüsteemile kasutusloa antuks lugemine, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata

Maaparandusseaduse esimene redaktsioon jõustus 2003. aasta 1. juulil. Selle seaduse alusel loodi ka maaparandussüsteemide register. Registri pidamise eesmärk oli ja on avaldada teavet kavandatavate, ehitatavate ja olemasolevate maaparandussüsteemide ning nendega seotud menetluste kohta ning võimaldada nimetatud maaparandussüsteemide üle arvestuse pidamist ja järelevalve teostamist. Tolleaegsed maakondlikud maaparandusbürood, kes olid maaparanduspoliitika elluvijad, kandsid enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteemid (edaspidi ka *süsteem*) registrisse säilinud dokumentatsiooni alusel.

Kehtiva, 2019. aasta 1. jaanuaril jõustunud MaaParS-iga on antud maaomanikele võimalus taotleda enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud ja seni registrisse kandmata maaparandussüsteemide registrisse kandmist hiljemalt 2026. aasta 1. jaanuariks. Pärast nimetatud tähtaja möödumist ei ole maaparandussüsteemi registrisse kandmiseks muid õiguslikke võimalusi ette nähtud. Samas on aga mitmel puhul maaparandussüsteemide registrisse kandmise jätkumine ka pärast seaduses sätestatud tähtpäeva põhjendatud ja vajalik. Näiteks on ilmnenu, et paljude (eelkõige erametsas asuvate) maaparandussüsteemide kohta ei ole säilinud süsteemide rajamist tõendavat dokumentatsiooni, mis omakorda on nende registrisse kandmist ka takistanud või viivitanud. Erametsade infrastruktuuri uuringus¹ leiti, et ligemale pooled (u 350 000 hektarit) erametsades paiknevatest kuivendussüsteemidest on registrisse kandmata. MaRu andmetel on 2025. aasta maikuu seisuga ajavahemikus 2019. aasta jaanuarist kuni 2025. aasta maini kasutusloa antuks loetud ja registrisse kantud u kümme protsenti sellistest maaparandussüsteemidest. Seega on hinnanguliselt registrisse kandmata u 315 000 hektaril erametsamaal paiknevat maaparandussüsteemi. Kui süsteem ei ole 2026. aasta 1. jaanuariks registrisse kantud, siis eeldab see pärast nimetatud tähtpäeva kehtiva seaduse kohaselt loamenetlust ja uue kuivendussüsteemi rajamist ning maaomanikule ka sellega seotud kulusid. Sellest tulenevalt on

¹ Erametsade infrastruktuuri uuring, https://www.eramets.ee/wp-content/uploads/2013/01/erametsade_infrastruktuuri_uuring.pdf

asjakohane teha MaaParS-is kiireloomuline muudatus, millega võimaldatakse jätkata maaparandussüsteemide registrisse kandmist, minimeerides erametsamaa omanike halduskoormust ja kulusid. Muudatusega tagatakse, et registris kajastatakse tegelik olukord maaparanduses. Muudatus on vajalik ka seetõttu, et metsamaa omanikud, kes tänaseks juba on esitanud taotlused maaparandussüsteemi registrisse kandmiseks, kuid kelle taotluste menetlemine on osutunud aeganõudvaks, saaksid oma maal olevad maaparandussüsteemid siiski võimalikult kiiresti registrisse kantud.

Kehtivas regulatsioonis on sätestatud kohustus maaparandussüsteem enne registrisse kandmist rekonstrueerida, kui maaparandussüsteemi reguleeriv võrk ei taga mulla veerežiimi, mis sobib maaviljeluseks, ja maaparandussüsteemi eesvool ei taga liigvee äravoolu kuivendusvõrgust. Metsa kasvu seisukohast on need nõuded otstarbekad alles metsauuendamise järgselt. Maaparandussüsteem on vajalik metsa kasvu algusperioodil, sest kasvav mets toimib üldjuhul ise kuivendajana. Seetõttu ei ole otstarbekas nõuda maaparandussüsteemil rekonstrueerimistööde tegemist üksnes registrikande tegemiseks. Samas on selge, et raieküpsuse saavutanud mets on vajanud oma kasvu algaastatel nõuetekohaselt toimivat kuivendussüsteemi ja nii on ka edaspidi eelkõige metsa kasvu algstaadiumis kuivendussüsteemi nõuetekohane toimimine vältimatult vajalik. Ehk teisisõnu, erinevalt põllumajandusmaast, kus taime kasvutsüklil on üldjuhul üks aasta, on metsa kasvutsüklil u 70 aastat. Selle aja jooksul võivad algselt projekteerimisnormidele vastavad, noore metsa vajadustest lähtuvalt projekteeritud kuivenduskraavid amortiseeruda, kuid need tagavad kasvavale metsale jätkuvalt sobiva mullaveerežiimi. Alles metsa uuendamisel on vajalik maaparandussüsteemid rekonstrueerida ehk viia projekteerimisnormidele vastavaks.

Eelnõus on lahendatud olemasoleva ja peamiselt metsamaal paikneva kuivendussüsteemi registrisse kandmine selliselt, et registrisse kandmise järgselt ei teki omanikele täiendavaid kohustusi (v.a süsteemi rekonstrueerimise korral). Registrisse kandmiseks ei ole vaja nimetatud maaparandussüsteemi eelnevalt rekonstrueerida. MaRu kannab kuivendussüsteemid registrisse selliselt, et süsteemile eesvoolu ei määrata. Sellise süsteemi rekonstrueerimise korral tuleb aga taotleda kõik maaparandussüsteemi ehitamiseks vajalikud load – projekteerimistingimused, ehitusluba ja kasutusluba. Loamenetlusega on tagatud kõigi asutuste ja isikute kaasamine, kelle pädevusse see kuulub või kelle huve rekonstrueerimine võib mõjutada. Seni on kohaldunud registrisse kandmata maaparandussüsteemile üksnes kohaliku omavalitsuse kaevetööde eeskiri, kuid sedagi üksnes sellise eeskirja olemasolul. Pärast nimetatud maaparandussüsteemi rekonstrueerimist kohaldatakse tema suhtes kõiki MaaParS-is sätestatud nõudeid.

Muudatusega väheneb nii isikute halduskoormus kui ka riigiasutuste töökoormus.

2.3 Riigivaraseaduses sätestatud juhtudel põllumajandusmaa kasutusõiguse andmiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusoleku küsimisest loobumine

Alates 2025. aasta jaanuarist hakkas riigivaraseaduses kehtima nõue, et riigivara valitseja või tema volitatud asutus võib põllumajanduslikul otstarbel kasutatavat maad anda kasutamiseks selle seaduse § 19 lõike 7 kohaselt või võõrandada selle seaduse § 37 lõike 8 punkti 1 kohaselt üksnes Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolekul.

Nimetatud nõue peeti asjakohaseks kehtestada riigivaraseaduses perioodil, mil Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas oli kogu maapoliitika kavandamisega seonduv, et tagada kontroll ja ülevaade kõigi riigivara valitsejate ja volitatud asutuste poolt kavandatud riigi põllumajandusmaa tehingute üle. Senine praktika on aga näidanud, et riigi põllumajandusmaa kasutusse andmiseks ning väikeste, alla kahe hektari suuruste, maaüksuste võõrandamiseks on

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusoleku nõue ilmselgelt liigne bürokraatia ning sellega seonduvad menetlustoimingud ajakulukad.

Tulenevalt eeltoodust ning riigivaraseaduse §-s 8 on seatud üldpõhimõttest, et riigivara valitseja on nii ehk teisiti kohustatud riigivara valitsema eesmärgipäraselt, otstarbekalt, säästlikult ja heaperemehelikult, on põhjendatud riigivaraseaduse § 19 lõike 7 kehtetuks tunnistamine ning § 37 lõike 8 muutmine.

Lisaks tunnistatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepanekul kehtetuks riigivaraseaduse § 105 lõiked 2, 4 ja 5, kuna maa ajutise kasutamise lepingud kehtisid kuni 2017. aasta 31. detsembrini. Nii pika aja möödumisel ei ole enam põhjendatud anda põllumajandusmaa kasutamiseks või omandamiseks eelisõigust.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist. Paragrahvida 1 muudetakse maaparandusseadust, §-ga 2 riigivaraseadust ning §-ga 3 sätestatakse seaduse jõustumise aeg.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse maaparandusseadust.

Eelnõu § 1 punktiga 1 asendatakse MaaParS-i § 26 lõike 5 punktis 2, § 35 lõikes 4 ja § 36 lõikes 1 tekstiosa „2–5“ tekstiosaga „2–4“. **Eelnõu § 1 punktiga 2** asendatakse MaaParS-i § 33 lõikes 8 tekstiosa „lõigetes 2 ja 5“ tekstiosaga „lõikes 2“. **Eelnõu § 1 punktiga 3** tunnistatakse MaaParS-i § 36 lõiked 5–7 ja 9 ning § 37 lõike 1 punkt 4 kehtetuks. Kõik nimetatud muudatused on seotud vastutava spetsialisti täienduskoolituse nõudest loobumisega.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt peab vastutav spetsialist, v.a maaparandusehituse alal, tegutsemiseks iga viie aasta järel läbima MaRu heakskiidetud õppekava alusel täienduskoolitusasutuses täiskasvanute koolituse seaduse ja MaaParS-i alusel kehtestatud õigusakti nõuete kohase täienduskoolituse. Vastutavad spetsialistid on ettevõttes need isikud, kes on pädevad maaparandusalal. Muudatuse vajalikkus tuleneb praktikast, kus kehtivad nõuded vastutava spetsialisti täienduskoolituse kohta ei ole täitnud algset eesmärki. Tänapäevaks on umbes pooled vastutavad spetsialistid saanud läbida MaaParS-is ette nähtud täienduskoolituse, kuna napib koolituse läbivijaid. Sellises olukorras ei ole ettevõtjal, kes soovib alustada või jätkata tegutsemist maaparanduse alal, seda võimalik teha. Lisaks on selge, et vastutavate spetsialistidele vajalikud ja aktuaalsed teadmised on saavutatavad ka teistel viisidel – eelkõige riigiasutuste poolt korraldatavate erinevate kursuste ja õppepäevade abil. Seega on asjakohane täienduskoolitusel osalemise nõudest loobuda (MaaParS-i §-s 36 tehtavad muudatused, osaliselt eelnõu § 1 p 1 ja eelnõu § 1 p 3). Eeltoodust tulenevalt ei pea ka väikesüsteemi kava ega teostusjoonist edaspidi koostama isik, kes läbib nimetatud täienduskoolituse (eelnõu § 1 punktid 1 ja 2).

Kuna loobutakse täienduskoolitusel osalemise nõudest, siis ei ole edaspidi asjakohane nõuda, et ettevõtja esitaks maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registrisse andmeid vastutava spetsialisti täienduskoolituse läbimise kohta. Seetõttu tunnistatakse MaaParS-i § 37 lõike 1 punkt 4 kehtetuks (eelnõu § 1 punkt 3).

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse MaaParS-i §-ga 98¹, millega reguleeritakse enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud sellisele maaparandussüsteemile kasutusloa antuks lugemine, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata. Edaspidi võib MaRu peamiselt metsamaal paiknevad enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteemid, mille veejuhtmed ehk kraavid on Eesti topograafia andmekogu (edaspidi *ETAK*) kaardilt nähtavad, kanda

maaparandussüsteemide registrisse omal algatusel. Teise võimalusena saab maaomanik ise taotleda samade süsteemide registrisse kandmist, kui veejuhtmed ei ole ETAK-i kaardilt nähtavad. Sellisel juhul tuleb maaomanikul esitada maaparandussüsteemi mõõdistamisjoonis (edaspidi ka *mõõdistamisjoonis*). Mõlematel juhtudel kantakse süsteemi maa-ala maaparandussüsteemide registrisse ning kuvatakse MaRu maaparandussüsteemide kaardirakenduses seni registrisse kantud süsteemidest eristuvalt. ETAK-isse maaparandussüsteeme ei kanta. Samuti ei kanta ETAK-isse neid veejuhtmete võrke, mis ei ole sinna kantud, kuid mille puhul esitatakse MaRu-le mõõdistamisjoonis.

Selleks, et enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteemidele, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata, saaks MaaParS-i § 98¹ kohaselt kasutusloa antuks lugeda on kaks võimalust: 1) veejuhtmete võrk paikneb peamiselt metsamaa kõlvikuna maakatastrisse kantud metsamaal ja on kantud ETAK-isse; 2) veejuhtmete võrk paikneb peamiselt metsamaa kõlvikuna maakatastrisse kantud metsamaal ning Maa- ja Ruumiametile on esitatud maaparandussüsteemi mõõdistamisjoonis.

Maaparandussüsteem on vett juhtivate rajatiste kogum ehk veejuhtmete võrk liigvee vastuvõtmiseks. Samas kõik veejuhtmete võrgud, mis on rajatud liigvee vastuvõtmiseks (näiteks sademeveesüsteemid), ei ole maaparandussüsteemid. Maaparandussüsteem saab olla vaid selline veejuhtmete võrk, mis on rajatud maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks.

Veejuhtmete võrk peab MaaParS-i § 98¹ lõike 1 punkti 1 kohaselt asuma peamiselt metsamaal. Selle valiku on tinginud see, et eelkõige erametsas asuvate maaparandussüsteemide kohta ei ole säilinud süsteemide rajamist tõendavat dokumentatsiooni, mis omakorda on nende registrisse kandmist ka takistanud või viivitanud. Seetõttu soovitakse maaparandussüsteemide n-ö lihtsustatud korras arvele võtmist võimaldada just enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud metsamaal paiknevate maaparandussüsteemide puhul. Enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud põllumajandusmaal paikneva maaparandussüsteemi registrisse kandmiseks on jätkuvalt vajalik veenduda selle vastavuses maaparandussüsteemide esitatavatele nõuetele (kehtiv MaaParS-i § 99 lg 1). Suures osas on põllumajandusmaal paiknevad maaparandussüsteemid registrisse kantud ning sellistele süsteemidele kasutusloa antuks lugemist jõuab veel taotleda 2025. aasta jooksul. Põllumajandusmaal asuvale maaparandussüsteemile kasutusloa antuks lugemise menetlusele kohaldatakse enne MaaParS-i § 98¹ jõustumist kehtinud õigusnorme (kehtivad MaaParS-i §-d 99–101). Erisus on siin selles, et registrisse ei pea jõudma kanda nimetatud süsteeme 2026. aasta 1. jaanuariks (MaaParS-i § 98¹ lg 12).

Sõnastus „peamiselt metsamaal“ võimaldab registrisse kanda ka sellise maaparandussüsteemi, mis osaliselt asub muu sihtotstarbega maal kui maatulundusmaa ning võib olla osaliselt ka põllumajandusmaal. Paratamatult jääb osa metsakuivendust teenindavat veejuhtmete võrku ning seetõttu ka osa kuivendatavat maa-ala muule maale. MaRu peab tegema andmete analüüsiks eelvaliku, seades tingimuseks, et üle 50 protsendi maaparandussüsteemi alast peab jääma metsamaa kõlvikule, ning täpsustama seejärel maaparandussüsteemi maa-ala ulatuse, mis kantakse maaparandussüsteemide kaardile ja selle pindala registrisse.

Veejuhtmete võrk peab MaaParS-i § 98¹ lõike 1 punkti 2 kohaselt olema kantud ETAK-i kaardile või peab olema Maa- ja Ruumiametile esitatud maaparandussüsteemi mõõdistamisjoonis. Kui veejuhtmete võrk ei ole ETAK-i kaardil nähtav, aga süsteemi soovitakse registrisse kanda, siis esitab maaomanik MaRu-le maaparandussüsteemi mõõdistamisjoonise. Mõõdistamisjoonise kohustuslike andmete loetelu on sätestatud sama paragrahvi lõikes 2. Andmete loetelu kehtestamisel on lähtutud sellest, milliseid andmeid on MaRu-l maaparandussüsteemi võimaliku maa-ala ulatuse määramiseks ja süsteemi registrisse kandmiseks vaja. Lisaks peab mõõdistamisjoonis vastama maaeluministri 20. detsembri 2018.

a määruses nr 77 „Maaparanduse uurimistöö nõuded“ sätestatud täpsusnõuetele (MaaParS-i § 98¹ lg 3). Täpsusnõue on sama, mis maaparandussüsteemi ehitusprojekti kaartidel. Metsamaa kraavkuivenduse korral tehakse topogeodeetiline mõõdistamine mõõtkavas vähemalt 1:10000 ning mõõdistamisvead ei tohi olla suuremad, kui nimetatud määruses on sätestatud. Samuti esitab maaomanik kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kinnituse, et maaparandussüsteem on ehitatud enne 2003. aasta 1. juulit (MaaParS-i § 98¹ lg 4). Kinnituses võib maaomanik viidata ajaloolistele kaartidele või muudele tõenditele.

MaRu määrab MaaParS-i § 98¹ lõike 5 kohaselt esialgse (võimaliku) maaparandussüsteemi maa-ala, võttes aluseks keskmise kuivenduse mõjuala, 80 meetrit äärmise veejuhtme teljest väljapoole, ja kannab maaparandussüsteemi maaparandussüsteemide registrisse. Kui esitatakse mõõdistamisjoonis, siis MaRu kannab süsteemi registrisse, võttes aluseks mõõdistamisjoonisel esitatud andmed. Seejuures võetakse maaparandussüsteemi maa-ala määramisel arvesse mitte rohkem kui pool maaeluministri 6. mai 2019. a määruses nr 45 „Maaparandussüsteemi projekteerimismid“ kehtestatud kuivenduskraavide vahekaugusest. Samuti ei või kraavide vahekaugus olla suurem ega väiksem kui pool projekteerimismidde vastavatest suurimatest või vähimatest väärtustest. Näiteks, valdavalt angervaksa kasvukohatüübiga metsas on projekteerimismidde kohane kraavide vahekaugus 120 kuni 180 meetrit, siis saab kuivendusvõrgu maa-ala ulatuse määrata 60 kuni 90 meetrit (mitte näiteks 50 või 110 meetrit). Sõltumata sellest, kas süsteemi maa-ala määrab MaRu ise või kantakse see mõõdistusjoonisel esitatud andmete alusel registrisse, on see esialgne, lihtsustatud korras registrisse kantav süsteemi maa-ala. Hiljem, kui maaparandussüsteem rekonstrueeritakse, võib maaparandussüsteemi maa-ala täpsustada.

MaaParS-i § 98¹ lõikes 1 nimetatud maaparandussüsteemi andmehõive korras maaparandussüsteemide registrisse kandmisel ei ole süsteemi omaniku tahteavaldus vajalik. MaRu-l on vajalikud andmed selleks olemas ning kui maaomanik ei soovi süsteemi rekonstrueerida, siis puuduvad tal ka maaparandusseadusest tulenevad kohustused, sh hoiukohustus (MaaParS-i § 98¹ lg 7), mistõttu MaRu maaparandushoiutööde tegemise üle järelevalvet ei tee. Kui maaparandushoiutöid soovitakse või on vajadus teha, siis tuleb neid teha hea tava² kohaselt ehk eelkõige veekeskkonda säästvalt ning põhimõttel, nii palju kui vajalik ja nii vähe kui võimalik (MaaParS-i § 98¹ lg 8). Kui süsteem aga rekonstrueeritakse, näiteks soovitakse rajada lisaks olemasolevatele kraavidele juurde uusi kraave, siis kohalduvad rekonstrueerimisele kõik maaparandusseaduses sätestatud ehitamisega seotud nõuded. Uurimis- ja projekteerimistööde käigus määratakse süsteemile eesvool, mis kasutusloa andmisel kantakse maaparandussüsteemide registrisse. Samuti võib uurimis- ja projekteerimistööde käigus täpsustada maaparandussüsteemi maa-ala vastavalt metsa kasvukoha tüübile. Rekonstrueerimise järgselt kohalduvad süsteemile kõik maaparandusseaduses sätestatud nõuded, sealhulgas maaparandushoiu kohustus (MaaParS-i § 98¹ lg-d 9 ja 10). Maaparandussüsteemi omanike teadmata neile seadusest tulenevaid kohustusi ei teki, sest rekonstrueerimiseks on vajalik taotleda projekteerimistingimused, ehitusluba ja kasutusluba ning selleks on vajalik kõigi maaparandussüsteemi omanike nõusolek.

MaRu teavitab pärast maaparandussüsteemi registrisse kandmist maaomanikke mõistliku aja jooksul (MaaParS-i § 98¹ lg 6). Süsteem kantakse andmehõive korras registrisse ja maaomanikele ei teki sellega seoses kohustusi, mistõttu ei ole vaja maaomanikke teavitada enne

² Kuivendussüsteemide eesvoolude veekeskkonda säästva hoiu põhimõtted, https://maaru.ee/sites/default/files/documents/2024-12/Kuivendussüsteemide_hoiu_pohimotted_fotodega_18.pdf

registrikande tegemist. Kuna maaomanikele kohustusi ei teki, pole ka otsene ajapiirang oluline, seetõttu teavitatakse maaomanikke mõistliku aja jooksul.

Enne MaaParS-i § 98¹ jõustumist alustatud lõikes 1 nimetatud maaparandussüsteemile (see on süsteem, mis asub peamiselt metsamaal) kasutusloa antuks lugemise menetlusele kohaldatakse nimetatud paragrahvis sätestatud (MaaParS-i § 98¹ lg 11). See tähendab, et enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud ja peamiselt metsamaal paiknevate süsteemide kasutusloa antuks lugemise menetlused, mis algasid enne selle paragrahvi jõustumist ning MaaParS-i §-de 99 ja 100 alusel, lõpetatakse MaaParS-i § 98¹ sätestatu kohaselt. See on vajalik seetõttu, et metsamaa omanikud, kes tänaseks juba on esitanud taotlused maaparandussüsteemi registrisse kandmiseks, kuid kelle taotluste menetlemine on osutunud aeganõudvaks, saaksid oma maal olevad maaparandussüsteemid siiski võimalikult kiiresti registrisse kantud. MaaParS-i §-s 98¹ sätestatud regulatsioon peaks selliste süsteemide arvele võtmist oluliselt kiirendama. Põhjalikumad selgitused metsamaal paiknevate süsteemide kohta erisuse tegemiseks on toodud seletuskirja punktis 2.2.

Kui maaparandussüsteem on ehitatud enne 2003. aasta 1. juulit ja on maaparandussüsteemide registrisse kandmata ning veejuhtmete võrk ei paikne peamiselt metsamaa kõlvikuna maakatastrisse kantud metsamaal, kuid see on kantud ETAK-isse või on Maa- ja Ruumiametile esitatud mõõdistamisjoonis, siis kohaldatakse MaaParS-i § 98¹ jõustumise ajaks pooleliolevale kasutusloa antuks lugemise menetlusele enne MaaParS-i § 98¹ jõustumist kehtinud õigusnorme, välja arvatud käesoleva seaduse § 102 (MaaParS-i § 98¹ lg 12). See tähendab, et põllumajandusmaal paiknevate maaparandussüsteemide arvele võtmise menetlused (millega alustati enne MaaParS-i § 98¹ jõustumist) lõpetatakse seni kehtinud MaaParS-i §-de 99–101 alusel. Seejuures ei pea arvele võtmine lõppema 2026. aasta 1. jaanuaril. Kuna suures osas on enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud põllumajandusmaal paiknevad maaparandussüsteemid registrisse kantud, siis alates 2026. aasta 1. jaanuarist uusi kasutusloa antuks lugemise menetlusi selliste maaparandussüsteemide puhul ei alustata. Kui sellise süsteemi kasutusloa antuks lugemise menetlust ei olnud enne MaaParS-i § 98¹ jõustumist alustatud, siis tuleb selle süsteemi arvele võtmiseks lähtuda kehtivast maaparandusseadusest (nt taotleda kasutusluba MaaParS-i §-de 31–33 kohaselt).

Eelnõu § 1 punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks MaaParS-i §-d 99–103. Tegemist on rakendussätete peatüki paragrahvidega, mis reguleerivad: 1) enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud sellisele maaparandussüsteemile kasutusloa antuks lugemist, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata; 2) pärast 2003. aasta 1. juulit, kuid enne MaaParS-i jõustumist ehitatud sellisele maaparandussüsteemile kasutusloa antuks lugemist, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata; 3) mõõdistamisjoonise koostamist ja kinnitamist; 4) punktides 1 ja 2 nimetatud maaparandussüsteemide registrisse kandmise tähtpäevasid.

Kehtiva MaaParS-i § 102 kohaselt kantakse enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteem, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata, käesoleva seaduse §-des 99 ja 100 sätestatud korras registrisse 2026. aasta 1. jaanuariks. MaaParS-i rakendamise käigus on ilmnenu, et maaparandussüsteemide registrisse kandmise jätkumine on ka pärast seaduses sätestatud tähtpäeva põhjendatud ja vajalik. Seetõttu täiendatakse MaaParS-i §-ga 98¹, millega reguleeritakse enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud sellisele maaparandussüsteemile kasutusloa antuks lugemine, mis on maaparandussüsteemide registrisse kandmata. Uus § 98¹ asendab §-d 99–102, mistõttu ei ole vajadust nimetatud paragrahvide kehtima jätmiseks. Edaspidi on nimetatud maaparandussüsteemile (mis paikneb peamiselt metsamaal) kasutusloa antuks lugemise tingimused, nõuded mõõdistamisjoonisele, mõõdistamisjoonises sisalduma peavad andmed ja selle esitamine, maaparandussüsteemi rekonstrueerimise ja maaparandushoiuünetega seonduv reguleeritud kõik ühes paragrahvis. Lisaks on §-s 98¹

reguleeritud ka see, millised õigusnormid on aluseks kehtiva seaduse alusel alustatud, kuid veel pooleliolevatele menetlustele – seda nii metsamaal kui ka põllumajandusmaal paikneva süsteemi puhul. Enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud metsamaal ega põllumajandusmaal paikneva maaparandussüsteemi registrisse kandmiseks edaspidi kohustuslikku registrisse kandmise tähtpäeva ei sätestata.

MaaParS-i §-s 103 toodud tähtpäev on juba saabunud. Pärast 2003. aasta 1. juulit, kuid enne MaaParS-i jõustumist ehitatud maaparandussüsteem, mis oli maaparandussüsteemide registrisse kandmata, tuli registrisse kanda 2022. aasta 1. jaanuariks. Kuna MaaParS-i § 103 viitab MaaParS-i §-le 100, siis võib see tekitada ebaselgust, arvestades, et § 100 tunnistatakse samuti kehtetuks. Eeltoodust tulenevalt on õigusselguse tagamiseks vajalik ka MaaParS-i § 103 kehtetuks tunnistada.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse riigivaraseadust.

Eelnõu § 2 punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks riigivaraseaduse § 19 lõige 7. Muudatuse kohaselt pole edaspidi vajalik riigivara valitsejal või volitatud asutusel põllumajanduslikul otstarbel kasutatava maatulundusmaa sihtotstarbega maa (põllumajandusmaa) kasutamiseks andmisel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolekut. Nõusoleku andmise menetlus põllumajanduslikul otstarbel kasutusse andmisel on loonud tarbetut ja liigset ressursikulu kõikidele selle menetluse osapooltele, kuna valdavalt jätkub põllumajandusmaa maakasutus nii ehk teisiti põllumajanduslikul eesmärgil. Riigivara valitsejate, sh MaRu kui volitatud asutuse ülesanne on tagada, et riigi omandis olev põllumajanduslikult kasutatav maa antakse rendile üksnes põllumajanduslikuks kasutamiseks. Sellega kaasnev Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusoleku andmise menetlus on liigne.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse riigivaraseaduse § 37 lõiget 8. Muudatuse kohaselt jäetakse riigivaraseaduse § 37 lõikest 8 välja punkt 2, sätestades lõikega 8 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi antava nõusoleku vajaduse üksnes põllumajandusmaa võõrandamise korral.

Edaspidi võib riigivaraseaduse § 37 lõike 8 kohaselt riigivara valitseja või tema volitatud asutus maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasja, mille koosseisus on kaks hektarit või rohkem põllumajanduslikult kasutatavat haritava maa või loodusliku rohumaa või mõlema maa kõlvikut, võõrandada üksnes Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolekul. Vabariigi Valitsuse seaduse § 65¹ lõike 1 kohaselt on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas muu hulgas põllumajandusmaa kaitse ja kasutamise poliitika kavandamine. See tähendab, et ministeerium peab jälgima ka seda, et riigi omandis olevaid põllumajandusmaid jätkusuutlikult kasutataks. Senine riigivaraseaduse § 37 lõike 8 punktis 1 sätestatud nõue on osutunud ülemääraselt bürokraatlikuks; suhteliselt väikeste, alla kahe hektari suuruste, põllumajanduslikult kasutatavate maade kõlvikute võõrandamiseks seatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusoleku andmise menetlus on liigne. Siinjuures tuleb märkida, et senini on valdavalt võõrandatavad riigi maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasjad nii ehk teisiti väikesed ning metsastumas või võsastumas või tühermaad ehk põllumajanduslikust kasutusest väljas ning seega põllumajanduslikust aspektist riigile ebavajalikud. Tõenäosus nende edasiseks kasutuseks põllumajandusmaana on väike, samas aga saab just uus eraomanik, näiteks väiketootja, selle põllumajanduslikul eesmärgil uuesti kasutusse võtta. Seega on asjakohane kehtestada põllumajandusliku maa suuruseks, millest alates on võõrandamiseks vajalik Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolek, kaks hektarit. Kahe hektari suuruste ja suuremate põllumajandusmaa kinnistute võõrandamise otstarbekus tuleb riigil eelnevalt põhjalikult läbi kaaluda – põllumajandusmaa ja selle mullastik on vääramatult

taastumatu loodusressurss ning toidujulgeolekut tagav baas; selle võõrandamisel peab vältima igasuguseid kahjusid, mis võivad nende toimingute või tehingute tulemusena kaasneda.

Riigivaraseaduse § 37 lõikest 8 jäetakse välja nõue, mille kohaselt riigivara valitseja või tema volitatud asutus võib kinnisasja võõrandada üksnes Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolekul, kui asukohajärgne kohaliku omavalitsuse üksus on esitanud käesoleva seaduse § 96 lõikes 5 nimetatud taotluse koos põhjendusega selle kohta, et kinnisasi on talle vajalik. Antud juhul on tegemist ilmse ülereguleerimisega, sest riigivaraseaduse mitmed teised asjakohased sätted reguleerivad piisavalt riigi ja kohaliku omavalitsuse vahelisi riigivara kasutusse andmisega või võõrandamisega seotud tehinguid (riigivaraseaduse § 18 lg 2 p 1, § 19 lg 5, §-d 33, 34, 37, 96 jms).

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse riigivaraseaduse § 37 lõikega 9, sätestades riigi põllumajandusmaa võõrandamiseks nõusoleku andmisest keeldumise alused. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium võib riigi põllumajandusmaa võõrandamise nõusoleku andmisest keelduda, kui võõrandatav kinnisasi:

- 1) paikneb väärtusliku põllumajandusmaa massiivil või väärtuslikul püsirohumaal;
- 2) on viimase kolme aasta jooksul olnud põllumajanduslikus kasutuses;
- 3) osutub vajalikuks muul avalikul eesmärgil.

Riigi põllumajandusmaade võõrandamise nõusoleku andmisest keeldumise õiguslik raamistik on kooskõlas eelnimetatud Vabariigi Valitsuse seaduse § 65¹ lõike 1 kohase ülesandega ja annab nii põllumajandusmaad võõrandada soovivale riigivara valitsejale kui ka Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile võimalikult ühetaolise, läbipaistva ja mõistetava lähtealuse.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium võib riigi põllumajandusmaa võõrandamise nõusoleku andmisest keelduda näiteks juhul, kui võõrandatav maatükk paikneb väärtusliku põllumajandusmaa massiivil, näiteks selle keskel. Võõrandamise tulemusena võib tekkida oht, et sellega väärtusliku põllumajandusmaa massiiv tükeldub väiksemateks maatükkideks. Seejärel aga võib omakorda tekkida olukord, et väärtusliku põllumajandusmaa massiiv ei vasta enam üldplaneeringuga seatud algsuurusele (üldjuhul kaks hektarit) ning kaitse- ja kasutustingimustele. Samasugune „pingeolukord“ võib tekkida ka väärtusliku püsirohumaal puhul.

Planeeringute andmekogust (PLANK), kus on kajastatud erinevad kehtestatud planeeringud, on kättesaadavad väärtuslikke põllumajandusmaid kajastavad üldplaneeringud ja maakonnaplaneeringud. Lisaks on asjakohased andmed kohaliku omavalitsuse üksuste veebilehtedel. Väärtuslike püsirohumaade kohta saab teavet põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist. Kui väärtusliku põllumajandusmaa või väärtusliku püsirohumaal olemasolu peaks saama Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poolt maa võõrandamiseks nõusoleku andmisel keeldumise põhjuseks, tuleb seda haldusmenetluse seaduses ettenähtu kohaselt põhjendada, sh viidates asjakohastele andmetele.

Eriti oluline on jälgida võõrandatava põllumajandusmaa senist ehk viimaste aastate põllumajanduslikku kasutust ning kas seda võib pärast võõrandamist väärata üldplaneeringuga seatud muu juhtotstarve. Selline „oht“ võib olla näiteks tiheasustuse lähedal paiknevate põllumajanduslikus kasutuses olevate maade puhul, millele kas ei ole üldse juhtotstarvet määratud või on selleks selline juhtotstarve, mis tulevikus ei garanteeri nende maade põllumajanduslikku kasutust.

Keeldumise aluste loetelu ei ole lõplik ehk Regionaal- ja Põllumajandusministeerium võib kahe hektari suuruse või suurema riigi põllumajandusmaaga kinnisasja võõrandamiseks nõusoleku andmisest keelduda, kui see võib tulevikus osutada vajalikuks muul avalikul eesmärgil. Näiteks võib Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil olla teave, et võõrandatav põllumajandusmaa võib osutada vajalikuks muul avalikul otstarbel – näiteks võib olla maatükk vajalik kinnisasja avalikes huvides omandamise seaduse alusel kinnisasjade vahetamiseks, riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse huvides olulise ehitise või rajatise rajamiseks, erinevate keskkonnakaitseliste nõuete rakendamiseks jne – sellisel juhul võib olla põhjendatud võõrandamiseks nõusoleku andmisest keeldumine.

Eelnõu § 2 punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks riigivaraseaduse § 105 lõiked 2, 4 ja 5. Nimetatud sätetega reguleeritud eelisõiguse andmine ei ole käesolevaks ajaks enam põhjendatud, kuna maa ajutise kasutamise lepingud kehtisid kuni 2017. aasta 31. detsembrini. Vabariigi Valitsuse 6. juuni 2007. a määrus nr 169 „Maareformi seaduse“ § 31 lõikes 2 nimetatud maa ajutiseks kasutamiseks andmise kord“ (edaspidi *määrus nr 169*) on tunnistatud alates eeltoodud kuupäevast kehtetuks. Selle määruse alusel maavanema sõlmitud lepingute lõppemise tähtpäev oli hiljemalt 31. detsember 2017. Nendes lepingutes oli ka viide, et põllumajandusmaa kasutamiseks lepingu kehtivuse tähtaja möödumisel on isikul õigus koristada saak pärast põllumassiivil kasvatatavate taimede kasvuperioodi lõppu. Isegi juhul, kui täna on veel mõni põllumajandusmaad sisaldav maaüksus, mille viimane õiguspärane kasutusõigus oli antud enne selle maa riigi omandisse jätmist sõlmitud maa ajutise kasutamise lepinguga, siis käesolevaks hetkeks on viimasest kasutusõiguse kehtivusest möödunud vähemalt seitse aastat ja nii pika aja möödumisel ei ole enam põhjendatud anda põllumajandusmaa kasutamiseks või omandamiseks eelisõigust, kuivõrd maakasutuse järjepidevus on katkenud. Maa ajutise kasutamise lepingute kehtivusest möödunud aja jooksul on nende lepingute alusel kasutuses olnud maaüksuste reform valdavalt lõpuni viidud ja maaüksused suunatud riigivaraseaduse alusel enampakkumisel kasutusse või müüki. Seega on põllumajandusmaad maa ajutise kasutamise lepingu alusel kasutanud isikutel olnud võimalus riigivaraseaduse § 66 lõikes 7 sätestatud alustel oma eelisõigust kasutada.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse seaduse jõustumise aeg.

Seadus jõustub 2026. aasta 1. jaanuaril eelkõige selleks, et võimaldada jätkata enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteemide registrisse kandmist.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõuga ei kaasne eeldatavasti sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju ega mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele. Muudatusega avaldub aga mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

6.1 Vastutava spetsialisti täienduskoolitusel osalemise nõudest loobumine
--

Mõju majandusele: ettevõtluskeskkond ja ettevõtjate tegevus, halduskoormus.
--

Sihtrühm: maaparanduse uurimistöö, maaparandussüsteemi projekteerimise, maaparanduse omanikujärelevalve ja maaparanduse ekspertiisi eest vastutavad spetsialistid ja maaparanduse alal tegutsevad ettevõtjad.	
Avaldatav mõju: vastaval alal tegutsemine muutub lihtsamaks. Vastutavad spetsialistid, kes ei saanud viieaastasel perioodil täienduskoolitusel osaleda, saavad jätkata vastaval alal tegutsemist. Maaparanduse alal tegutsevad ettevõtted, kelle vastutav spetsialist ei saanud viieaastasel perioodil täienduskoolitusel osaleda, saavad jätkata vastaval alal tegutsemist. Muudatus vähendab halduskoormust ja kulusid ettevõtjatele, kes tegutsevad maaparanduse valdkonnas. Samuti võimaldab see ettevõtjatel tegevust jätkata, kuna täienduskoolituse piirang kaob.	
Mõju olulisus	
Ulatus: keskmine, täienduskoolituste valikut ei piirata.	Sihtrühma suurus: väike (u 100 ettevõtjat ja u 100 vastutavat spetsialisti).
Sagedus: väike, ühekordne tegevus.	Ebasoovitavate mõjude risk: väike, positiivne mõju.

Meie hinnangul on riskide esinemise tõenäosus küll väike, kuid need võivad siiski avalduda näiteks spetsialistide teadmiste ebaühtlases tasemes, väheses täienduskoolituse motivatsioonis või võimaliku töö kvaliteedi langusena. Täienduskoolituse nõue kitsendas vastutava spetsialisti koolituste valikut olukorras, kus täienduskoolituse pakkujaid ei olnud. Ettevõtja, kelle ettevõttes vastutav spetsialist töötab, ja ka spetsialist ise saavad valida koolitusturult sellised koolitused, mis aitavad täiendada spetsialisti teadmisi kõige enam. Jääb väike risk, et mõned vastutavad spetsialistid ei täienda oma teadmisi. Samas ettevõtted, kelle vastutavad spetsialistid värskendavad oma teadmisi ning on uute tehnoloogiate ja materjalidega kursis, omavad teatud konkurentsieelist ja on rohkem hinnatud. Maaparandussüsteemi omanikud soovivad, et ehitusprojekte koostaksid valdkonna arengutega kursis olevad vastutavad spetsialistid. Nii suureneb spetsialistil ja ettevõtjal endal motivatsioon arendada oma teadmisi ja otsida innovaatilisemaid lahendusi.

6.2 Metsamaal paikneva enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteemi maaparandussüsteemide registrisse kandmine	
6.2.1 Mõju majandusele: ettevõtlusele, halduskoormus, metsatööstus.	
Sihtrühm: peamiselt metsamaadel paiknevate maaparandussüsteemide omanikud.	
Avaldatav mõju: metsamaal paiknevate maaparandussüsteemide kandmiseks maaparandussüsteemide registrisse ei ole vajalik omaniku taotlus ega maaparandussüsteemi eelnev rekonstrueerimine. Muudatus võimaldab näiteks edaspidi kasutada registrisse kantud andmeid metsakuivenduse toetuste sihipärasemaks suunamiseks metsa majandamisel. Ettevõtetele kaasneb kulude ja aja kokkuhoid.	
Mõju olulisus	
Ulatus: suur.	Sihtrühma suurus: suur, u 25 000 (keskmine metsaomand on 12 ha, Erametsaliidu andmetel on u 315 000 ha kuivendatud metsa, mis ei ole registrisse kantud).
Sagedus: väike, ühekordne tegevus.	Ebasoovitavate mõjude risk: väike, positiivne mõju.

Meie hinnangul on negatiivsete mõjude avaldumise risk väike. Teatud juhtudel võib registrikanne mõjutada neid maaomanikke, kes soovivad jätta maaparandussüsteemid korrastamata ja lasta metsas taastuda kuivendusele eelnenud looduslik olukord ning kes põhimõtteliselt ei soovi, et nende maal paiknevad kraavid on kuivendussüsteemina avalikus registris.

6.2.2 Mõju keskkonnale: metsandus.	
Sihtrühm: Metsaomanikud.	
Avaldatav mõju: maaparandussüsteem rekonstrueeritakse ainult siis, kui see on metsa juurdekasvuks otseselt vajalik ehk uuendusraie aegselt, mitte registrikande tegemiseks metsa kasvu perioodil, kui see ei ole otseselt vajalik. Samuti jääb ära kulukas ja ajamahukas ehitusloa menetlus	
Mõju olulisus	
Ulatus: väike.	Sihtrühma suurus: suur.
Sagedus: väike, ühekordne tegevus.	Ebasoovitavate mõjude risk: väike, positiivne mõju.

Meie hinnangul on negatiivsete mõjude avaldumise risk väike. Teatud juhtudel võib registrikanne mõjutada neid maaomanikke, kes soovivad jätta maaparandussüsteemid korrastamata ja lasta metsas taastuda kuivendusele eelnenud looduslik olukord ning kes põhimõtteliselt ei soovi, et nende maal paiknevad kraavid on kuivendussüsteemina avalikus registris. Muudatus võimaldab edaspidi nii metsi majandada kui ka jätta majandamata.

6.2.3 Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: avalikud teenused.	
Sihtrühm: Maa- ja Ruumiamet.	
Avaldatav mõju: lihtsustub registrisse kandmise menetlus. Kuigi MaRu töökoormus jääb samaks, aitab muudatus kaasa töökorralduse paindlikkuse ja ressursikasutuse tõhususe suurenemisele, vähendab vajadust kohapealseks sekkumiseks ning toetab paindlikumaid tööprotsesse.	
Mõju olulisus	
Ulatus: suur.	Sihtrühma suurus: väike.
Sagedus: väike, ühekordne tegevus.	Ebasoovitavate mõjude risk: väike, positiivne mõju.

Meie hinnangul on negatiivsete mõjude avaldumise risk väike. Tulenevalt sellest, et MaRu paikvaatlusi enam ei tee, võivad teatud juhtudel registrisse sattuda maaparandussüsteemina sellised vett juhtivate rajatiste süsteemid, mis ei ole sisuliselt maaparandussüsteemid, näiteks endised turbatootmisalad. Muudatusena registrisse kantavad süsteemid kuvatakse teistest süsteemidest eristuvalt. Kuigi tegevus on ühekordne, tuleb MaRu-l hallata suurt andmemahutu ning see võib suurendada MaRu töökoormust maaomanike päringute tõttu.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt on alates 2026. aasta 1. jaanuarist võimalik olemasolevat veejuhtmete võrku maaparandussüsteemina kanda registrisse üksnes läbi ehitusloa menetluse, mis on maaomanikule kulukas ja ajamahukas. Registrisse on kandmata hinnanguliselt 315 000 hektarit erametsamaal olevat maaparandussüsteemi. Arvestades loamenetluse maksumust maaomanikule, jääksid need maaparandussüsteemid registrisse kandmata ja valdavalt korda tegemata. Kuigi registrisse kandmine lihtsustub ja paikvaatlusi, sh hinnanguid enam teha ei tule, jääb MaRu töömaht üldjoontes samaks, lihtsalt üks menetlus asendub teisega ja seda on võimalik hajutada MaRu tööprotsessidega. Ühelt poolt suureneb registrisse kantud maaparandussüsteemide maa-ala, kuid teiselt poolt andmehõive korras registrikannete tegemisel ühtlustub MaRu töökoormus, sest registrikanded tehakse sellisel ajal, kui muid ehitusloa ja kooskõlastuse taotlusi on vähem. Maaomanikule andmehõive korras registrisse kandmise kulusid ei kaasne.

6.3 Riigivaraseaduses sätestatud juhtudel põllumajandusmaa kasutusõiguse andmiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusoleku küsimisest loobumine	
6.3.1 Mõju riigiasutuste korraldusele	
Sihtrühm: riigivara valitsejad, eelkõige MaRu kui volitatud asutus, ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	

Avaldatav mõju: põllumajandusmaa kasutusõiguse andmisel väheneb sihtrühma menetluskoormus. Muudatustega lõpetatakse riigivara valitsejate või volitatud asutuste kohustus saada Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolek põllumajandusmaa kasutusse andmiseks.	
Mõju olulisus	
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: väike
Sagedus: keskmine	Ebasoovitavate mõjude risk: puudub, positiivne mõju

Eelnõu kohase riigivaraseaduse muudatustega lõpetatakse riigivara valitsejate või volitatud asutuste kohustus saada Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi nõusolek põllumajandusmaa kasutusse andmiseks. Sellega vähendatakse oluliselt tarbetut menetluskoormust kõikidele selle menetluse osapooltele. Muudatuse järgselt väheneb menetluskoormus aastas ca 1000 kinnisasja kohta tehtava nõusoleku taotluse ja vastuse võrra. Lisaks hoitakse sellega kokku menetlusaega. Ebasoovitavad mõjud puuduvad, kuna riigivara kasutamiseks andmisel on alati kohustus riigivaraseaduse §-s 96 sätestatud korras välja selgitada riigi jm avalikud huvid, millega tagatakse riigivara otstarbekas ja sihipärane kasutamine.

Muudatused puudutavad enim Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kui riigi põllumajandusmaade kasutusse andmiseks nõusoleku andjat. Lisaks puudutavad muudatused kasutusse andmist korraldavaid riigivara valitsejaid ja volitatud asutusi.

Enim põllumajandusmaad on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisel (u 87 000 hektarit), mille puhul on MaRu volitatud asutus. Teine riigivara valitseja, kellel on rohkem põllumajandusmaid, on Kliimaministeerium ning selle maa puhul on volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus.

6.4 Riigivaraseaduse § 105 lõigete 2, 4 ja 5 kehtetuks tunnistamine ehk maad maa ajutise kasutamise lepingu alusel kasutavatele isikutele riigimaa võõrandamiseks või kasutamiseks andmisel eelisõiguse andmise lõpetamine	
6.4.1 Mõju riigiasutuste korraldusele	
Sihtrühm: MaRu kui volitatud asutus ning kaudselt Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kui riigi põllumajandusmaa tehinguteks nõusoleku andja	
Avaldatav mõju: väheneb menetlusaeg, mis kulub MaRul eelisõiguse kohaldamise analüüsimiseks ja muudab riigivara enampakkumise menetluse teiste isikute, kes enampakkumisel osalevad, õiglasemaks	
Mõju olulisus	
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: väike
Sagedus: väike	Ebasoovitavate mõjude risk: puudub, positiivne mõju

Muudatus vähendab menetlusaega, mis kulub eelisõiguse kohaldamise analüüsimiseks ja muudab riigivara enampakkumise menetluse õiglasemaks, kuna eelisõigust ei saaks enam isik, kellel ei ole selle maaga olnud õiguslikku seost enam kui seitse aastat. Nii pika aja möödumisel ei ole enam põhjendatud anda sellise maa kasutamiseks või omandamiseks eelisõigust, mille puhul oli eesmärgiks soodustada maakasutuse järjepidevuse jätkumist, kuid mida ei ole seni kasutusse võetud. Põhjendatud ei ole anda eelisõigust maa kasutamiseks isikule, kellel oli kuni 31.12.2017 määruse nr 169 alusel kehtinud ajutise kasutamise leping, mille eesmärk oli tagada maa senise kasutuse jätkamine ajutiselt ning see ei andnud maa ajutisele kasutajale eelist omandiõiguse küsimuse otsustamisel. Seaduse rakendamine võimaldab kulude kokkuhoidu, kuna enampakkumise igakordses menetluses väheneb toimingute ja päringute maht. Muudatus avaldab positiivset mõju Maa- ja Ruumiameti töömahu suhtes, kuivõrd vähenevad

menetlustoimingud ja majanduskulu, mis on seotud eelisõigusega isikute välja selgitamisega, neile riigivaraseaduse §-st 58 tulenevalt enampakkumise teadete edastamisega ja enampakkumisel osalenud eelisõigust eeldavate isikute vastavaks tunnistamisega ehk üle kontrollimisega. Muudatusega kaasneb mõningane negatiivne mõju isikutele, kes kasutasid maavalitsuste poolt sõlmitud maa ajutise kasutamise lepinguga reformimata riigimaad enne maa riigi omandisse jätmist ja kes eeldavad, et nende eelistamine edasiste riigimaade võõrandamisel või kasutamiseks andmisel peaks jätkuma. Reformimata maad maa ajutise kasutamise lepingu alusel kasutanud isikute arv on viimastel aastatel olnud järgmine: 2022. aastal viis isikut, 2023. aastal kolm isikut, 2024. aastal kaks isikut ja 2025. aastal üks isik. Seega on muudatuse mõju eelisõigusega isikutele minimaalne.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

MaaParS-i muudatused mõjutavad peamiselt MaRu töökorraldust. Maaparandussüsteemide registris tehtavad muudatused on võimalik teha juba alustatud maaparanduse infosüsteemi arenduse käigus. Ära jäävate arvele võtmise taotluste menetlemise ja paikvaatlustest vabanevad tulud (aastas võetakse arvele taotluste põhjal ca 3000 ha maaparandussüsteeme) kuluvad registriandmete täpsustamiseks tehtavate tegevustele (potentsiaalsete maaparandussüsteemide pind ulatub Erametsaliidu andmetel 318 000 hektarini). Ühe hektari registrisse kandmise kulu väheneb, kuid potentsiaalsete maaparandussüsteemide pind on oluliselt suurem. Osa tegevusi on võimalik automatiseerida, kuid menetluses jääb palju kohti, mis vajavad ka spetsialisti sekkumist (reaalset hinnangut kaardiandmetele).

Riigivaraseaduses kavandatud muudatused on samuti töökorralduslikud, vähendades eelkõige MaRu töökoormust, samuti teiste riigivara valitsejate, kellel on valitseda põllumajandusmaid, ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi töökoormust. Nimetatud ei mõjuta kohaliku omavalitsuse tegevusi ning ei eelda muutusi tulude ega kulude arvestuses.

8. Rakendusaktid

Eelnõu kohaselt tunnistatakse MaaParS-i § 36 lõige 9 kehtetuks. Tegemist on valdkonna eest vastutavale ministrile antud volitusnormiga, mille kohaselt kehtestatakse määrusega nõuded maaparanduse uurimistöö, maaparandussüsteemi projekteerimise, maaparanduse omanikujärelevalve ja maaparanduse ekspertiisi ala vastutava spetsialisti täienduskoolitusele. Haldusmenetluse seaduse § 93 lõike 1 kohaselt kehtib määrus muu hulgas kuni volitusnormi kehtetuks tunnistamiseni. Seaduse jõustumisel muutub kehtetuks maaeluministri 19. septembri 2018. a määrus nr 56 „Maaparanduse uurimistöö, maaparandussüsteemi projekteerimise, maaparanduse omanikujärelevalve ja maaparanduse ekspertiisi ala vastutava spetsialisti täienduskoolituse nõuded“ (RT I, 22.10.2024, 2) <https://www.riigiteataja.ee/akt/122102024002>.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2026. aasta 1. jaanuaril. Seda eelkõige põhjusel, et kui enne 2003. aasta 1. juulit ehitatud maaparandussüsteem ei ole kehtiva maaparandusseaduse kohaselt 2026. aasta 1. jaanuariks maaparandussüsteemide registrisse kantud, siis eeldab see pärast nimetatud tähtpäeva kehtiva seaduse kohaselt loamenetlust ja uue kuivendussüsteemi rajamist ning maaomanikule ka sellega seotud kulusid. Sellest tulenevalt on asjakohane teha MaaParS-is kiireloomuline muudatus, millega võimaldatakse jätkata selliste maaparandussüsteemide registrisse kandmist, minimeerides eelkõige erametsamaa omanike halduskoormust ja kulusid.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS (25-0751/01) kaudu kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Justiits- ja Digiministeeriumile.

Justiits- ja Digiministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Kliimaministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega.

Haridus- ja Teadusministeerium ning Rahandusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta.

Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks järgmistele huvirühmadele:

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Maaparandajate Selts, Riigimetsa Majandamise Keskus, Eesti Erametsaliit, Eesti Maaülikool, Eesti Veeinseneride Liit, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Turbaliit, Maa- ja Ruumiamet, Eestimaa Looduse Fond, Eesti Keskkonnaühenduste Koda.

Eelnõu kohta tegid märkusi ja avaldasid arvamust Eesti Erametsaliit, Eesti Maaülikool, Eesti Maaparandajate Selts ning Maa- ja Ruumiamet.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi seisukohad esitatud märkuste osas on kajastatud seletuskirja lisan olevas märkuste ja ettepanekute tabelis.
